

«Muzejnieks es esmu jebkurā diennakts laikā»

Muzeja vadītājas Ritas Gruševas 24 stundas stopkados

#SIF_MAF2022 #24stundasstopkados

Rita Gruševa beigusi Viļakas Valsts ģimnāziju, Rēzeknes Augstskolas Humanitāro fakultāti, iegūstot bakalaura grādu vēsturē. Studiju laikā Muzeju praksi apguvusi Latgales kultūrvēstures muzejā (prakses vad. Silvija Ribakova). Studijas turpinājusi Latvijas Universitātē, iegūstot maģistra grādu vēsturē. R. Gruševa deviņus gadus vada Viļakas muzeju. Tā ir viņas pirmā un vienīgā darba vieta. Apmeklējusi kursus muzeju nozarē.

Rīta tēja un sarunas par dienas plāniem

Pamostos es plkst. 7.00 no rīta. Visi, kuri dzīvo pilsētā, arī es, skaitās, ka dzīvo netālu no muzeja, jo maza pilsētiņa. Vispirms sagatavojos darbam. No rīta cenšos saprast, kas man šajā dienā ir jāizdara muzejā. Nāk galvā visi uzdevumi, kas jāizdara, tāpat ir jāizplāno arī tā dienas daļa, kas ir pēc muzeja darba – mājās. No rīta dzeru tēju, vismīļākā ir piparmētru un zaļā tēja.

Darbā esmu vienmēr ātrāk, nekā uzrādīts darba laikā. Mēs strādājam tikai divatā ar kolēģi, un ir vēl tehniskais darbinieks, darbu ir daudz. Mēs veicam visas tās funkcijas, ko lielākos muzejos veic desmit vai astoņi cilvēki. Mēs esam akreditēts muzejs, tāpēc jāpilda visas prasības. Muzejam ir divas ēkas – muzeja ēka un bijušā klostera ēka, kam daļa jau ir atjaunota. Tur ir izvietota jaunā ekspozīcija, veltīta Latvijas putnu kolekcijai. No rīta mēs parunājam, sadalām pienākumus. Mēs parunājam par visādām lietām, kas skar muzeju, kas patīk, kas nē. Es uzskatu, ka lietas ir jāizrunā, kaut vai par to, kas izdevies vai nē notikušā pasākumā. Tad noteikti izlasu e-pastus, to ir daudz.

Citreiz netiec līdz e-pastu lasīšanai, gadās negaidīti saimnieciskie darbi. Nesen bija liels vējš, un karoga mastos karogi bija jāpielabo. Visu elementāro cenšos pieskrūvēt pati. Saimnieciskajos darbos palīdz Viļakas pilsētas pārvaldes tehniskā nodaļa. Negaidīti darbi vai apmeklētāji var izsist no ikdienas režīma.

Aktīvā darbdiena, veicot neskaitāmus pienākumus

Man sanāk rakstīt darba uzdevumus, kas jādara, jo darba apjoms ir milzīgs. Sanāk tā, ka tu katru dienu turpini un turpini to sarakstu – kaut kas ir izdarīts, bet klāt nāk jauni darbi. Nav ne gala, ne malas.

Manos darba pienākumos ietilpst muzeja darba organizācija, lietvedība, grāmatvedība, arhīva lietas, ekskursiju vadīšana muzejā, ienākošo un izejošo dokumentu reģistrācija, pasākumu, ekspozīciju plānošana, projektu rakstīšana, muzeja attīstības plāna izstrāde, ko šobrīd esmu veikusi, jo 2023. gada janvārī būs muzeja kārtējā akreditācija, un šis dokuments ir būtisks. Birokrātisko dokumentu ir daudz. Viss jāieliek sistēmā.

Vēl darba pienākumos ietilpst muzejpedagoģisko programmu organizēšana – plāni, scenāriji, ja paliek laiks, arī pētniecība, kas ir mans tiešais pienākums, jo es esmu vēsturniece pēc izglītības. Pētīt man ļoti patīk, bet laika sanāk gaužām maz. Es tad saku, ka tad, kad būšu pensijā, es kaut ko sarakstīšu. Tiek īstenoti un rakstīti projekti, un, lai iesniegtu projektu kaut vai ekspozīcijas dizaina izstrādei, ir jābūt gatavam zinātniskajam plānam ar tekstiem, foto, ko gribēsim veidot. Tur ir tā pētniecība. Ar padomiem

lielākos projektos palīdz Balvu novada pašvaldības Attīstības nodaļa, ir iespēja konsultēties, ko un kurā programmā ir vērts rakstīt. Piecu gadu laikā ir atbalstīti seši projekti, tai skaitā infrastruktūras uzlabošana Stompakos – stendi, norādes un Loginu senkapu arheoloģiskā izpēte, kā rezultātā muzejā ienāca senlietas no viduslaikiem, kā mums nebija. Tās gaida konservāciju, un jaunas ieceres projektiem līdz ar to ir iezīmējušās. Izveidojam jaunu muzeja ekspozīciju – veltītu Ed. Spravnikas Latvijas putnu olu kolekcijai. Cenšamies uzlabot arī muzeja infrastruktūru, izmantojot LEADER projektus. Tā esam ieguvuši jaunas vitrīnas, izveidojuši Livonijas pils maketu uz salas Viļakas ezerā. Rakstot projektus, scenārijus, visur ir jāieliek radošums. Eju, iešaujas kaut kas prātā, pierakstu uz lapiņas, ielieku plānotajā, lai neaizmirstu! Jebkurš muzejnieks ir radošs cilvēks, un mēs savā darbā aptveram tik daudz jomu. Paldies bijušajai Viļakas, tagad Balvu novada pašvaldībai, tās atbalstam, jo nodrošina projektu līdzfinansējumu, kas ir ļoti svarīgi. LEADER projektu tu nemaz nevari iesniegt, ja nav pašvaldības atbalsta. Arī starptautiska sadarbība ir iespējama, ja atbalsta pašvaldība. Trīs gadus ceļoja mūsu kopizstādē ar Polijas Valsts Arheoloģijas muzeju, pateicoties Latvijas vēstniecībai Polijā un vēstniekam Edgaram Bondaram, kurš mūs saveda kopā. Pašvaldība piešķir visu naudu izstādei, kura bija skatāma pie mums, kad 2018. gadā muzejs bija visvairāk apmeklēts, tad tā bija skatāma Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Varšavā un Ļublinā. Izdevām arī grāmatu–bukletu par šo izstādi, ko finansēja Polijas puse. Par šo izstādi 2021. gadā saņēmām LMB gada balvu kā veiksmīgāko starptautisko sadarbību konkrētajā gadā muzeju nozarē. Pašvaldība ieguldīja līdzekļus, bet par Viļakas apkārtni, Marienhauzenu uzzināja Varšavā, Rīgā u.c.

Visvairāk laika ir jāvelta ekspozīciju izveides un pasākumu projektiem. Ir iecere nākamgad Viļakas 730 gadu jubilejā parādīt viduslaiku kultūru. Viduslaiki ir netipiski, kaut kas tik sens, Livonija. Gribas, lai cilvēki iepazīst viduslaiku Viļaku (Marienhauzenu).

Publicitāte, muzeja Facebook lapas uzturēšana arī ir manā ziņā. Man ļoti patīk strādāt ar muzejpedagoģiskajām programmām, jo bērni priecājas atnākt uz muzeju, uz citādāku stundu, nepiespiestā gaisotnē var izglītoties, iepazīties ar arheoloģiju, ar priekšmetiem, uzzināt, kā tie ienāk muzejā, kā mēs tos atlasām, apstrādājam utt. Par Livonijas laiku un Viļaku, ko darīja pilī, piemēram, mēs ar bērniem runājam uz salas. Daudzi skolēni, rakstot zinātniski pētnieciskos darbus, izvēlas rakstīt par vēstures tēmām, nākot uz muzeju pēc materiāliem un papētot tēmas, kam mums nav laika. Tas priecē!

Ir dienas, kad tev ir tas rakstāmais un top scenāriji, ir dienas, kad tu neko nevari uzrakstīt, un tu velti laiku saimnieciskajiem darbiem. Es un kolēģe vadām ekskursijas arī pilsētā un Stompaku purvā. Tūrisma informācijas centra Viļakā vairs nav, to jūt, un visu vasaru katru nedēļu bija ekskursijas. Pamatā ekskursanti ir jauki, viņi brauc atpūsties. Prieks, ka tu vari pastāstīt kaut ko par savu pilsētu, arī pats jūties uzlādēts. Protams, ir arī īgņu grupiņas, kuri visu laiku cenšas tevi pārbaudīt. Vadīt ekskursiju kā vēsturniekam, tas ir pluss, jo gandrīz uz visiem jautājumiem ir atbildes. Piemēram, man pajautāja, kā sacelšanās Marienhauzenā 1863. g. ietekmēja Drukas aizliegumu Latgalē. Nu, zināju atbildi. Vistiešākajā veidā! Es domāju, ja man vajadzētu katru dienu strādāt tikai ar papīriem muzejā, būtu nedaudz garlaicīgi. Mums ir iespēja parunāt ar cilvēkiem, piedalīties kādā projektā, dalīties pieredzē ar muzeju kolēģiem, sadarboties starptautiski, tikties ar māksliniekiem, braukt ar izstādēm uz citiem muzejiem. Ja es kur aizbraucu, muzejs nav jāslēdz, jo uz vietas paliek kolēģe. Pasākumi gan mums abām ir jāizvelk. Muzeju naktī mums palīdz un atbalsta kolēģi no kultūras nama, bibliotēkas, mēs piesaistām arī jauniešus meistardarbnīcu vadīšanai, paldies Viļakas un tās apkārtnes jauniešiem. Mazajos muzejos ir jāveido aktivitātes, lai ir, ko darīt, jo nepietiek tikai atvērt muzeju. Muzeju nakts ir lielākais muzeja pasākums. Muzejs nav kultūras nams, mēs esam orientēti uz vēstures atspoguļošanu. Mūsu pasākumi ir vai nu kontekstā ar valsts svētkiem, vai personību, kas ir svarīgas pilsētai, jubilejām. Mēs ceturksnī veidojam vienu izstādi, pāris pasākumus. Latvijas dzimšanas dienas laikā mums ir patriotiskā nedēļa, mēs vairāk darbojamies ar bērniem un izglītojam viņus. Nāk gan ģimnāzisti, gan bērnudarznieki. Mācot par Latviju un simboliem, mēs centrā liekam Viļaku un tās apkārtni, jo tās ir mūsu mājas.

Labi, ka ir saprotoša ģimene. Tu citreiz no darba atbrauc ne plkst. 17.00, bet plkst. 19.00. Ja notiek izstāde vai pasākums, es mājās esmu vēl. Piemēram, manā dzimšanas dienā man bija jāvada ekskursija Stompakos. Mājās visi palīdzēja sagatavoties svinībām, katram tika uzdoti dažādi uzdevumi, lai man vieglāk. Mana ģimene mani sa-

prot, neprasa, kāpēc tik ilgi biji darbā. Ja svētdien man ir jāatver muzejs uz stundu, es to daru, un man nav jautājumu, kāpēc man brīvdienā jābūt darbā, saprot, ka tā ir mana darba specifika. Mēs vadām ekskursijas arī vienam cilvēkam, jo tas ir mūsu apmeklētājs.

Darbā es esmu līdz plkst. 17.00. Man ļoti patīk strādāt sestdienās, jo atnāk cilvēki, bieži vien ir jāvada ekskursijas. Es mierīgi pastrādāju, un nav zvanu no valsts pārvaldes vai pašvaldības. Toties man nepatīk brīvās pirmsdienas, jo visi aizmirst, ka muzejs pirmsdienā nestrādā. Viens, otrs zvans, atved preces, kuras ir jāpieņem. Es cenšos nolikt telefonu un atpūsties, bet atzvanu nākamajā dienā, kad man ir darba diena. Jau desmito gadu strādāju muzejā, jāsāk mācīties brīvdienās atpūsties. Es sevi varu pieskaistīt darbaholiķiem.

Vakari – izšujot krustdūrienā un gatavojot ēst

Pēc darba mājās muzejnieks gatavo vakariņas ģimenei. Man patīk gatavot. Lai cik es būtu nogurusi, ēst es sagatavošu. Kaut minimāli, bet sagatavošu. Muzejnieks atpūšas tikai svētdienā. Tā ir diena, kad netraucē neviens un var atslēgties no domām par darbu. Man ir arī hobijs – es izšuju krustdūrienā. Man top gleznas. Es tam veltu stundu vai divas. Citi skatās televizoru, man tas tikai skan fonā, un es izšuju. Man patīk izšūt dabas ainavas. Viens darbs top apmēram pus gadu, bet lielāki darbi pat līdz gadam. Man nepatīk, ka ir jau gatavas shēmas ar krāsu sadalījumu. Man patīk tas process, ka jāskaita pašam rutiņas. Kā jau muzejniekam, man tas asociējas ar 19. gs. beigām, kad sievietes nodarbojās ar rokdarbiem. Tas ir vienīgais, ko daru no rokdarbiem. Pagaidām mani izšūtie darbi glabājas skapī, jo ir jāierāmē.

Izšuju vietas, kas sirdij tuvas, – kalni, ezers, daba. Izšujot ļoti labi strādā pirksti un ir izstrādājies acumērs. Ja muzejā ir jāpiekar glezna, nevajag nekādu lāzeru, acis visu parāda. Acis jau arī drusku bojā, bet ja patīk... Jau skolas laikos patika šūt, bet augstskolā, dzīvojot kopmītnēs, īpaši nepašūsi, arī daudz jāmacās, vēsturniekiem bija daudz jālasa. Varbūt pēc gadiem 10 varētu sarīkot savu darbu izstādi vai kopā ar citiem izšuvējiem arī ātrāk.

Es esmu jaunās paaudzes cilvēks, paskatos interneta portālos, kas jauns, kas notiek pasaulē, jo es neskatos ziņu raidījumus, tas aizņem laiku. Kādreiz paskatos kādu filmu, bet telefonā vai datorā, to, ko es pati gribu. Televizors mājas ir fonā, lai ir tāda mājīga sajūta. Kad es palieku viena, visi strādā, piemēram, pirmsdien, es ieslēdzu radio Skonto un izšuju. Vasarā, protams, vakaros ir dārzs un dārza darbi.

Muzejnieks es esmu jebkurā diennakts laikā, arī mājās, jo gadās tā, ka plkst. 23.00 vai pusnaktī muzejā nostrādā signalizācija, un tad man ir jāskrien uz muzeju, jāpārlicinās, vai viss ir kārtībā. Muzeja atslēgas man vienmēr ir līdzī arī atpūtas brīžos.

Vispār es eju gulēt ātri, apmēram plkst. 23.00. Es vienkārši atslēdzos. Citi sūdzas par bezmiegu. Es varētu kādam iedot savu miegu. Tiklīdz galva ir uz spilvena, tu jau gul. Es cenšos izdarīt visus muzeja darbus laikus un pēc labākās sirdsapziņas, garīgi tomēr nogurstot, tāpēc miegs ir labs. ▣

Teksts – Ineta Atpile-Jugane

Foto – Arita Atpile-Dona

MAF
Mediju atbalsta fonds

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par projekta «24 stundas stopkados»
(Nr. 2022.LV/RMA/03) rakstu saturu atbild
b-ba «Latgolys entuziastu grupa Bīdīs»».